

ПРОБЛЕМИ СЛАВІСТИКИ

Літературознавство

Терміносистеми:
загальні питання

Терміносистеми:
конкретні дослідження

Герменевтика,
рецептивна поетика,
наратологія, дискурс

Проблема поета

Білорусистика

Полоністика та
польська русистика

Мовознавство

№ 1-4

НАУКОВИЙ ЧАСОПИС
№1-4
(27-28)
2005

Головний редактор В. С. Зубович

Редакційна колегія:

Бублейник Л. В.,

доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри слов'янської філології Волинського державного університету імені Лесі Українки (голова).

Оляндер Л. К.,

доктор філологічних наук, професор кафедри слов'янської філології Волинського державного університету імені Лесі Українки (заступник голови).

Мединська А. В.,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри культури мови Волинського державного університету імені Лесі Українки (відповідальний секретар).

Болдирєв Р. В.,

доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри слов'янських мов Київського лінгвістичного університету.

Галич О. А.,

доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри історії української літератури Луганського педагогічного університету, академік АН ВШ України.

Давидюк В. Ф.,

доктор філологічних наук, професор кафедри історії української літератури Волинського державного університету імені Лесі Українки.

Денисюк І. О.,

доктор філологічних наук, професор кафедри історії української літератури Львівського національного університету імені Івана Франка.

Дубина М. І.,

доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри філології Київського військового гуманітарного інституту, академік, президент Академії АН ВШ України.

Жулинський М. Г.,

доктор філологічних наук, професор, академік НАН України, директор Інституту літератури імені Тараса Шевченка.

Карпенко М. О.,

доктор філологічних наук, професор, академік АН ВШ України (м. Київ).

Удалов В. Л.,

доктор філологічних наук, професор кафедри слов'янської філології Волинського державного університету імені Лесі Українки, академік АН ВШ України.

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради Волинського державного університету імені Лесі Українки та президією Волинського Академічного Дому

Літературні редактори: **В. М. Рисак, В. С. Растивицький**

Коректор: **В. Строківський**

Свідоцтво про державну реєстрацію: серія ВЛ, №144, від 11.03.99

Співзасновники: Волинський державний університет імені Лесі Українки

(43000, м. Луцьк, просп. Волі, 13),

Волинський Академічний Дім

(43000, м. Луцьк, просп. Волі, 8).

Наклад— 150 примірників. Здано до друку 10.05.2005. Підписано до друку 17.05.2005.

Набір, дизайн та верстка: **О. Білий**. Замовлення 17.

Науковий часопис «Проблеми славістики» включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата за спеціальністю «філологічні науки» (Бюлетень ВАК України. -1999. - №4. - С.52).

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ: 43000, Волинська обл., м. Луцьк, просп. Волі, 8, тел. 2-39-58,
Волинський академічний дім (книгарня «Планета»)

Видання некомерційне.

Редакція приймає матеріали, подані в першому примірнику комп'ютерного набору, і не завжди поділяє погляди авторів. Редакція не листується з авторами і читачами на сторінках часопису. Матеріали подаються в авторській редакції. За зміст і фактологію відповідальність несе автор.

При передруку посилання на "Проблеми славістики" обов'язкове.

Друк ПП. Іванюк В. П. 43021 м. Луцьк, вул. Винниченка, 63. Свідоцтво Держкомінформу України ВЛН № 31 від 4.02.04 р.
Формат 84x108732. Друк офсетний. Замовлення 10. Ум. друк. арк. -19,7. Обл.-вид. арк. -20,4.

Волинський державний університет імені Лесі Українки
Волинський Академічний Дім

Проблеми СЛАВІСТИКИ

Заснований у квітні 1999 р.

Виходить щоквартально

Науковий ЧАСОПИС

ГРОМ'ЯК Р.Т. Проблема введення (інсталяції) літературознавчих термінів у теоретико-літературну рефлексію.....	8
ЗАВАДСЬКИЙ Ю. Література комп'ютерного середовища: пошук терміна.....	8
ЛАНОВИК М.Б. Теоретико-літературна концепція «горизонту» в системі термінології феноменологічної герменевтики і рецептивної естетики та її проєкція на сучасні перекладознавчі дослідження.....	
ОЛЯНДЕР Л.К. Волинський текст у термінологічній системі: принципові риси і художньо-естетична своєрідність.....	
СКУПЕЙКО Л.І. Поняття міфопоетики в літературознавстві.....	22
УДАЛОВ В.Л. Першочергові принципи дослідження терміноструктур і терміносистем (проблема точності літературознавства).....	29
ЧИРКОВ О.С. Типологія класифікації терміносистем.....	36
КРАВЕЦЬ Д.В. Бентежний світ поезії Грицька Чубая.....	40

Терміносистеми: конкретні дослідження

АСТРАХАН Н.І. Літературний твір як літературознавча проблема.....	45
БОНДАРЕНКО Г.Ф. Притчова матриця в оповіданнях Л. Андрєєва про революцію....	51

Проблеми славістики. — Луцьк, 2005. —Число 1—4

ДАШКО О.Л. Проблема постмодернізму в літературознавстві: матеріали до вивчення сучасної літератури у вузі.....	55
ДЕНИСЮК Н.Р. Хронологія появи терміна <i>fiction</i> (фікція) в українських оригінальних текстах.....	62
ДОРОФТЕЙ О. Протистояння особистостей чи культур? (до питання «Іван Франко і Адам Міцкевич»).....	67
ЄВЧЕНКО Н.В. Інтелектуальний роман у жанровому розвитку літератури ХХ століття.....	78
ІВАШИНА Т.М. Літературна донжуаніана: проблеми термінології.....	84
КУЧМА Н.З. Літературно-критичні портрети в західноукраїнській літературній критиці 20-30-х років ХХ століття.....	90
ЛІЩИНСЬКА Н. Притча, її жанрові модифікації (міжнародна термінологічна неадекватність).....	95
МОВЧАН В.С. Сміслова ємність терміна «Жертовність» (філософсько-культурологічний аспект).....	102
ПЛАВУЦЬКА І.Р. Особливості потрактування поняття «сатира» в літературно-критичній спадщині Івана Франка та В.М. Теккеря.....	112
ПОЛЕЖАСВА Т.В. Мініатюрна лірика: сюжетно-фабульні можливості.....	119
ПРУСС В.С. Сонечка Людмила Улицкой: гендерний аспект.....	126
СЕМАЩУК Н.П. Поняття меніпееї у контексті порівняльного вивчення літератури..	134
ЯЧМЕНЬОВА М.М. Карнавальна парадигма постмодерністського роману.....	139
БАБІЙ Л.Б. Інтерпретація літературного твору як автономного явища (основні поняття проблеми і релевантні терміносполуки).....	143
БОДНАР В.Т. Рецептивна поетика і неориторика: національні передумови рецептивної теорії.....	150
ЛАНОВИК З.Б. Термінологічні аспекти герменевтичної концепції Вільгельма Дільтея..	156
ТКАЧУК М.П. Наратор-медіум у прозових творах Юрія Федьковича.....	162
ЧЕРНЮК С.Л. Дискурс: проблематика терміна.....	170
ШТЕЙНБУК Ф.М. Онтологічні основи наративуютьорюючих феноменів мімесісу та тілесності.....	175
ВОЛКОВА Т.С. Суб'єктная сфера философской лирики М.В. Ломоносова и Г.Р. Державина	184
КУЗАВА ІБ. Я-автора та образ автора: синоніми чи ні?.....	192
СОБОЛЕВСЬКА Г.І. Форми вираження авторської суб'єктивності в оповіданні І. Буніна „Лежке дихання“.....	197

Білорусистика

ДАБРАВОВЛЬСКАЯ І.С. «Княжацкае жыццё» як жанровая мадэль і як увасабленне у беларускай агіяграфіі.....	202
--	-----

МАРДІЄВА А.К. Реістична феміністична проза О. Токарчук (на матеріалі роману «Останні історії»).....	210
ЯНКОВСКИЙ А. Из наблюдений над пьесой Людмилы Разумовской „Дорогая Елена Сергеевна“.....	218

Мовознавство

БУБЛЕЙНИК Л. В. Українсько-російські паралелі в літературознавчій термінології: мовні аспекти.....	226
ЗАЙЦЕВА И.П. Терминосистема современной драматургии как отражение трансформации драматургического жанра.....	232
КОСЮК О.М. Термінологічний словник функціонування медіа у розважальному аспекті: національна специфіка та світовий контекст.....	241
ПРИЙМАЧОК О.І. Літературознавчі терміни-дублети: лінгвістичний аспект.....	244
ПРИХОДЬКО В.І. Мовна ментальність і переклад: термінологічний аспект.....	249
ВАСИЛЕВСЬКА О.П. Розвиток конструкції: іменник та його означення - прикметник від класичної до пізньої латини.....	253

ФОРМИ ВИРАЖЕННЯ АВТОРСЬКОЇ СУБ'ЄКТИВНОСТІ
В ОПОВІДАННІ І. БУНІНА „ЛЕГКЕ ДИХАННЯ”

*На конкретному історико-літературному матеріалі розглядається багатомірність авторської присутності у жанрі ліричного оповідання.
Ключові слова: ритм, авторська суб'єктивність, жанр, структура.*

Sobolevska G. I. The Forms of expressing author's subjection in J. Bunin's story „ Light Breath ”

The article deals with multidimension of the author's presence in the genre of Lyrical story on the particular historical Literary material.

Питання про форми вираження авторської суб'єктивності у художньому творі в даному випадку осмислюється з метою розв'язання конкретного історико-літературного завдання - аналізу оповідання І. Буніна „Летке дихання”, яке викликає різноманітні інтерпретації [4]. Однак усі інтерпретатори сходяться у тому, що нібито автор у цьому творі із ризиковано-відвертим сюжетом є тільки захопленим споглядачем життя і рішуче позбавляється будь-яких моральних схем. Саме аналіз форм вираження авторської свідомості в оповіданні і дає ключ до розуміння задуму митця.

Загальним місцем стало твердження, що Бунін - поет у прозі. „Звичайно ж, проза Буніна - то є проза поета,... у розумінні її ритмічності, співучості, стислості і образності...” [1, 368]. І то є цілком природним: жанрові модифікації виникають переважно на перетині родів.

Бунін створив особливий тип ліричного оповідання, ритм якого багато в чому визначається мотивом спогадів. Сцени, обличчя, враження у письменника зазвичай овіяні серпанком спогадів, це його спосіб поетичного відбиття дійсності. Основним системостворчим началом у такому жанровому різновиді оповідання є сам автор. Авторська позиція формує композиційну цілісність, змістовне ядро, загальну художню концепцію твору. Цілісність твору забезпечується єдністю авторського ставлення, несе в собі відбиток авторської суб'єктивності, як про це слушно зауважував Л. Толстой: „Цементом, який зв'яже будь-який художній твір в єдине ціле і тому створює ілюзію відображення життя, є не єдність осіб і положень, а єдність самобутнього морального ставлення автора до предмета” [7, 445].

Будь-який жанровий різновид оповідання являє собою художню реалізацію певного типу авторської позиції, відповідає певному мистецькому світосприйняттю. У ліричному оповіданні важливим є не стільки сам по собі життєвий матеріал, скільки постать інтерпретатора, який виражає у творі своє світорозуміння.

Витончений естетизм Буніна - то є прикмета глибинного і цілісного світогляду. Сучасні дослідники визначають світогляд письменника як антропокосмізм, що

в ньому людина сприймається частиною безмежного всесвіту. Визначальне в концепції світу Буніна посідає природа. Бути натуральним як природа - то ід письменника. Природа є тією цілшою і благотворною силою, яка дає людині і радість, мудрість, красу, відчуття безкрайності і цілісності світу, відчуття свого єднання, спорідненості з ним.

Саме в цьому полягає глибинний зміст постійного поетичного акомпанементу природи людині в бунінській творчості. Таємнича основа життя нерідко реалізується в поетиці Буніна у наскрізних образах-символах просторової безмежності: бездонне небо, безкрайність степів і ланів, безкрайність океану і моря. Вони є тими сталими поетичними „знаками”, символами універсального, космічного життя, які проходять крізь більшість творів Буніна, створюючи єдність художнього світу письменника.

Безсмертя природи підкреслює неминучість смерті кожної людини: „Живучи, вмираєш”. Людина у художньому світі Буніна має підвищене сприйняття життя, а значить - і смерті.

В оповіданнях, написаних у перші десятиріччя ХХ ст., Бунін часто зображує смерть. Зазвичай це не природна смерть, а загибель. Одних героїв убивають - „Єрмил” (1912), „Весняний вечір” (1914), „Син”, „Петлясті вуха”, „Легке дихання” (1916). Інші кінчають життя самогубством - „Веселий двір” (1911), „Брати” (1914), „Співвітчизник” (1916). Треті гинуть унаслідок фатальної випадковості - „Захар Воробійов”, „Чаша життя”, „Жертва” (1913). Несподівано в зеніті життєвих успіхів вмирає американський мільйонер „Пан із Сан-Франциско” (1915) та інші.

Саме такі, або подібні ситуації створюють сталу парадигму бунінського художнього світу. Людина у нього перебуває в постійній небезпеці. Смерть обрушується на життя раптово, як „Спис господень” (1913): „...будь завжди готов к ней, - она и над тобой, и впереди, и вокруг... Копье господне вечно поднято!” [2, 121].

У творах Буніна смерть може надати людській долі об’єктивно іронічний сенс, як у „Чаші життя”. Але смерть може стати і джерелом глибокого ліризму, як у „Легкому диханні”.

Показуючи двоєдність життя і смерті, Бунін стверджує, що смерть із життям рівноправна і що без смерті, як і без життя, немає повноти буття. Саме тому у композиції оповідання „Легке дихання” письменник „переміщує” життя і смерть, композиційний ритм оповідання будується не тільки на контрасті, але й на взаємозв’язку мотивів життя і смерті.

Випереджаючи аналіз тексту, вкажемо, що слово-мотив „сад”, яке пунктиром проходить через усі ключові епізоди оповідання, зв’язує життя і смерть. У художньому світі Буніна смерть - це і кінцевість і безкінцевість, це прилучення до вічності.

Найближчими до поезії Буніна є ті його оповідання, в яких він вступає в царину „вічних” тем. Саме таким є його „Легке дихання”, оповідання, яке відрізняється одночасно і великою простотою, і великою загадковістю. В оповіданні рельєфно позначені особливості бунінського малого жанру та характерні риси поетики письменника: лаконізм форми („Мене навчили стислості вірші”, — стверджував Бунін);

елементи імпресіоністичного стилю, емоційність, почуття ритму, музична побудова фрази, пластичність і барвистість образів, майстерність композиції, мистецтво підтексту тощо.

Саме підтекст „Легкого дихання” і створює ту приховану філософічність, яка надає йому безмірну змістовну глибину й породжує різноманітні трактування цього твору, в якому Бунін нібито створив лише „картину миттєвої досконалості”.

Життєвий матеріал, що лежить в основі фабули оповідання, міг би справити важке враження. Це історія плутаного життя гімназистки Олі Мешерської, що завершилася її загибеллю. Однак цю історію, овіяну серпантинном спогадів, розказано біля могили героїні. Розповідь біля могили - то є не просто відтворенням життя, але його усвідомленням. Адже пам’ять - то є така царина, „де життя і усвідомлення життя зливаються, де час і простір долаються, де далеке і близьке, давнє і недавнє поєднуються...” [5, 285].

Для художнього осмислення і узагальнення сьогодення Буніну потрібна була дистанція в часі. Свої оповідання він часто будував на контрасті: живе минуле - мертво сучасне. Саме на такому контрасті побудоване оповідання „Легке дихання”, причому цей основний контраст ускладнений ще й протиставленням живого життя Олі Мешерської у минулому і мертвого життя класної дами у сучасному, яка встановила справжній язичський культ могили своєї колишньої учениці. „Женщина эта - классная дама Оли Мешерской, немолодая девушка, давно живущая какой-нибудь выдумкой, заменяющей ей действительную жизнь” [4:98]. Образ класної дами в контексті оповідання отримує приховано-іронічну забарвленість — це один із засобів виявлення авторського начала. Об’єктивна іронія не виражена у слові, а виявляється через зчеплення подій, через зіставлення та асоціації.

„Легке дихання” - одне з найліричніших оповідань Буніна, „не оповідання, а прозріння, саме життя з його трепетанням і коханням” [7, 265]. Враження „трепету життя” створюється особливим композиційним ритмом, особливою нарацією побудовою сюжету із складним часовим зміщенням подій.

У змісті, у життєвому матеріалі, що лежить в основі твору, ліризму немає - він прихований у підтексті. Основні художні засоби створення ліричного підтексту в „Легкому диханні” - це його дивовижна композиція і той пасхальний хронотоп, який намічений вже у зачині оповідання і взагалі є дуже важливим у художньому світі Буніна („Життя Арсенєва”, „Чистий понеділок” та ін.). За свідченням автора, оповідання писалося ним для пасхального числа газети „Русское слово” [4, 669], і „легкое дыхание” ранньої квітневої весни визначає неповторну поетичну ауру твору.

У пошуках „звука”, „правильної мелодії” оповідання Бунін приділяв величезну увагу зачину твору, першій фразі. Він прагнув змістовної, звукової і композиційної гармонії, враховуючи співвіднесеність першої фрази із загальною побудовою оповідання.

Ліричний зачин „Легкого дихання” відокремлений від основного тексту інтонаційно і навіть графічно. Чотири перші фрази розділені абзацами, що немов

запрошують читати повільно, роблячи паузи між всіма деталями опису. Вони побудовані за музичним принципом і з'єднуються між собою повторами.

Всі мотиви ліричного зачину повторюються у фіналі оповідання: дубовий хрест, вітер і весняний холод, дзвін вітру у порцеляновому вінку. „Этот венки, этот бугор, дубовый крест! Возможно ли, что под ним та, чьи глаза так бессмертно сияют из этого выпуклого фарфорового медальона на кресте, и как совместить с этим чистым взглядом то ужасное, что соединено теперь с именем Оли Мещерской?" [4,98].

Особливість структури оповідання „Легке дихання" у співвіднесенні початку і кінця в так званій кільцевій побудові: Бути нібито заломлює у прозі поетичне рондо. У фіналі лаконічно, хоч звучить основна мелодія вступу насичено і бага-; тозначно. Тут панує вище емоційне напруження (оклична та запитальна інтонація), володарюють більш різкі контрасти. У зачині фотографічний портрет гімназистки на надмогильному хресті з „радостными, поразительно живыми глазами", у фіналі - „глаза так бессмертно сияют из этого выпуклого фарфорового медальона не кресте".

Стислість оповідання нібито компенсується багатством внутрішніх зв'язків, співвідношень. Надзвичайно важливими є слова-мотиви, слова-образи, „пунктир" слова, що повторюється.

Із мотивом цвітіння краси героїні пов'язаний образ саду. Це слово-мотив проходить через усе оповідання. То і зимовий гімназичний сад, і ковзанка у міському саду, і сад у маєтку батьків Олі Мещерської. Визначальні для загальної концепції оповідання слова героїні про „легке дихання" як головну складову „жіночої вроди" класна дама якось підслухала теж у гімназичному саді, де дівчина гуляла з подругою. Нарешті, у фіналі оповідання - кладовище - останнє місце притулку; героїні - це теж „как бы большой низкий сад, обнесенный белой оградой, над воротами которой написано Успение божьей матери" [4, 97].

Слово лейтмотив „скріплює" всі фрагменти оповідання з їх складними хронологічними зміщеннями і „урівнює" у правах життя і смерть.

Важливим також є перегук образів на початку та у фіналі оповідання. Дівчиною героїня нічим не вирізнялася з натовпу гімназисток, потім вона „стала расцветать". Наприкінці твору класна дама згадує „бледное личико Оли Мещерской в гробу, среди цветов". Опорні слова „розквітати" та „серед квітів" також урівнюють життя і смерть.

Складна композиція і складний ритмічний малюнок оповідання перетворюються на засіб вираження авторської оцінки зображуваного. Саме у відмові від послідовного викладу подій і виявляється авторська суб'єктивність. Бунін починає оповідання з опису могили, потім розповідає про раннє дитинство, поєднуючи крайні точки життя героїні. „Ми весь час узнаємо історію вже мертвого життя" [7]. Доля героїні очищена і спокутувала смертью.

Ця тема (спокутування смертю) звучить у щоденнику героїні, у запису, зробленому після її падіння: „Я не понимаю, как это могло случится, я сошла с ума, я никогда не думала, что я такая! Теперь мне один выход... Я чувствую к нему такое

отвращение, что не могу пережить этого!.." [4, 97] І Оля Мещерська фактично провокує офіцера на вбивство.

Просвітлення в душі героїні настає як реакція на пережите потрясіння. Бунін доводить конфлікт до крайнього ступеня завершеності, до кінця, після якого у світі залишається тільки одна цінність - вічна краса природи. Любов, як і смерть, у світі Буніна - це зустріч людини з природою, смерть входить у повсякденне життя.

Визначальним в оповіданні є пасхальний мотив спокутування гріха смертю і християнська тема життя вічного, тема безсмертя. Не випадкове і авторське порівняння своєї героїні з гетевською Маргариток з „Фауста".

Ліричний підтекст в оповіданні створює віртуозний композиційний ритм, який визначається чергуванням епізодів, що несуть тему смерті і тему життя (Є.В.Волощук), події у творі мелодійно зціплені одна з одною, поєднані, як строфи у вірші. Опис могили (смерть); дитинство і юність героїні, конфлікт з начальницею гімназії (життя); вбивство Олі Мещерської (смерть); щоденник героїні (життя); відвідування могили гімназистки класною дамою (смерть); спогади класної дами про підслухану розмову Олі Мещерської з подругою (життя): „Легкое дыхание! А ведь оно у меня есть, - ты послушай, как я вздыхаю - ведь правда, есть?" [4,98] Ці слова звучать не в минулому, а у теперішньому часі, як подолання смерті.

Неспокійний ритм подій переривається, і оповідання закінчується, як вірш, фразою, що приносить заспокоєння і перетворює його у струнке гармонійне ціле, замикає коло, зводячи кінець до початку: „Теперь это легкое дыхание снова рассеялось в мире, в этом облачном небе, в этом холодном весеннем ветре" [4,98]. Остання фраза, що повертає читача до зачину оповідання, несе особливий глибинний зміст. У кожному окремому випадку Бунін прагне показати загальний „симбіоз" буття, показати людську особистість як частку світу. У фіналі оповідання - поетичний катарсис, прорив у вище, який логічно завершує авторські роздуми про життя і смерть.

Твір Буніна даремно має назву „Легке дихання", справжню його тему становить не історія плутаного життя провінційної гімназистки, а захоплення життям, пантеїстична віра у його вічність. Російській класичній літературі XIX століття притаманне використання пасхального хронотопа як художнього засобу вираження ідеї духовного воскресіння, духовного очищення: згадаймо хоч би роман Л. Толстого „Воскресіння" і оповідання А.П. Чехова „У святою ніч", „Студент", "Архієрей", дія у яких відбувається у передпасхальний тиждень.

Саме в такій художній традиції написано і твір І. Буніна. Язичницькому культу мертвих, який встановлює класна дама біля могили Мещерської, протистоїть у творі Буніна християнська ідея життя вічного.

Моральна позиція автора не має втілення у конкретному слові, вона виявляється лише в контексті всього твору, у розподілі художнього матеріалу і є засобом „живоописуючого" аналізу життя.

Отже, моральний критерій, властивий творчості Буніна, переходить із сфери безпосереднього зображення у сферу художнього результату.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белов В. Из отзывов советских писателей о Бунине. Литературное наследство. - Т. 84. - Кн. 2. - М., 1973. - С. 368.
2. Бунин И.А Собр. соч.: В 6 т. - Т. 4. - М: 1988. - С. 121. У подальшому усі посилання на це видання надаються в тексті із зазначенням тому і сторінки.
3. Выготский Л.С. Психология искусства. - М., 1987. - С. 140-156.
4. Лакшин В. Чехов и Бунин - последняя встреча // Лакшин В. Пять великих имен. - М., 1988. - С. 424-452; Волощук Е., Бегун Б. „Легкое дыхание" И.А. Бунина: преодоление трагедии // Тема. - 1997. - № 1-2. - С. 175-182.
5. Мальцев Ю. Иван Бунин. 1870-1953. - Франкфурт-на-Майне: Посев, 1994. - С. 285.
6. Паустовский К. Близкие и далекие. - М., 1967. - С. 265.
7. Русские писатели о литературном труде. Т. 3. - Л., 1955. - С. 445.